

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

«Затверджую»

Голова приймальної комісії
СумДПУ імені А.С.Макаренка
проф. Ю.О. Лянной

«15» Березня 2021 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ З ФІЛОСОФІЇ

Освітній рівень – магістр

Розглянута на засіданні
приймальної комісії

15 березня 2021 р.

Протокол № 7

Суми – 2021

Програма фахового вступного випробування з філософії для вступу на навчання за освітнім рівнем «магістр» денної та заочної форм навчання спеціальності 033 Філософія

Ухвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

24 лютого 2021 р.

протокол № 8

В.о. завідувача кафедри

_____ доц. С.І. Моцак

Голова фахової атестаційної комісії

_____ доцент Ведмедєв М.М.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного фахового випробування з курсу філософії на здобуття освітнього рівня «магістр» має на меті визначити рівень отриманих абітурієнтом знань під час одержання вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», виявити рівень його світоглядно-методологічної культури.

Вступне випробування передбачає можливість виявити у абітурієнта:

- характер особистісних світоглядних орієнтирів;
- ступінь сформованої методологічної культури;
- навички самостійного творчого і критичного мислення.

Програма базується на тому, що результатом засвоєння змісту дисциплін філософського спрямування в процесі навчання в бакалавраті абітурієнт повинен знати:

- зміст основних розділів філософського знання;
- філософську термінологію, усталені мовні звороти, базові філософські поняття і категорії;
- основні філософські принципи та першоджерела;
- провідні напрямки історико-філософської думки;
- класичну і сучасну вітчизняну та світову філософію.

Вступне випробування з філософії дозволить перевірити сформовані уміння:

- самостійно підвищувати свій кваліфікаційний рівень шляхом засвоєння новітніх здобутків світової і вітчизняної філософської думки;
- визначати свою власну позицію й аргументовано її відстоювати в публічних дискусіях;
- застосовувати набуті знання в аналізі складних проблем сьогодення, а також у процесі їх розв'язання.

Вступне випробування з філософії проводиться у формі усного іспиту. Екзаменаційних білетів – 28, кожен білет вміщує два питання. На підготовку до іспиту відводиться 30 хвилин, на відповідь – 10 хвилин.

II. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

1. ФІЛОСОФІЯ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ТИП ЗНАННЯ

Філософія і життя. Місце філософії в самопізнанні людини. Філософія і світогляд. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Світогляд як форма самовизначення людини. Структура світогляду. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, наука і філософія. Сучасна світоглядна парадигма. Філософія як теоретична основа світогляду.

Специфіка філософського освоєння дійсності. Повсякденне і філософське мислення. Основні теми і типи філософствування. Проблема взаємовідношення буття і духу. Світ філософських роздумів: людина і світ; мислення і буття, духовне і тілесне.

Філософія в системі культури. Основні функції філософії: світоглядна, пізнавальна, методологічна, соціально-практична. Категорії культури і філософські поняття.

Соціальна спрямованість філософського знання. Духовно-творча природа філософії. Людиномірна сутність філософії. Загальнолюдські цінності у філософії. Філософське обґрунтування гуманізму. Гуманістичний зміст філософії. Загальноцивілізаційне і національне у філософії. Українська ідея. Духовні аспекти українського Відродження.

2. СВІТОВИЙ ФІЛОСОФСЬКИЙ ПРОЦЕС. УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ

Становлення філософського знання. Міфоепічні засади філософії. Релігійні основи філософії. Парадигмальність філософського знання: давньокитайська і давньоіндійська філософія. Парадигма давньогрецької (еллінської) філософії. Співвідношення філософії і мудрості: любов і віра, надія і свобода.

Від Хаосу до Космосу. Досократична філософія, її універсалістські орієнтації (Мілетська школа, Геракліт, Піфагореїзм). Криза унітарності мислення (Елейська школа). Плюралістична тенденція філософського освоєння світу – Емпедокл, Анаксагор, Демокріт. Класична еллінська філософія – софісти, Сократ, Платон, сократичні школи, Арістотель. Криза класичної античної філософії. Філософія еллінізму (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм). Римська антична філософія. Неоплатонізм. Виникнення середньовічної парадигми західноєвропейської філософії – духовна орієнтація. Апологетика (західна і східна). Релігійний характер філософської думки: ідея Бога. Александрійська школа. Християнський неоплатонізм. Схоластика і екзистенційно-містична лінія середньовічної філософії (рання німецька філософія, ідея кордоцентризму). Середня і пізня схоластика. Реалізм і номіналізм.

Західноєвропейський Ренесанс (ранній – італійський, пізній – північний). Гуманістичний характер філософії епохи Відродження.

Реформація. Просвітництво і «барокова» філософія. Кордоцентризм Б.Паскаля. Філософія Нового часу. Проблема методу. Філософське обґрунтування нової картини світу (Бекон, Декарт, Спіноза, Лейбніц, Локк, Берклі, Юм). Механістичний характер філософії XVIII ст.

Німецьке просвітництво. Класична німецька філософія. І. Кант - дуалізм людського буття: природний і моральний. Філософія людського «Я» (Фіхте). Філософія Шеллінга. Філософія абсолютної ідеї Гегеля. Філософські погляди Фейєрбаха.

Філософія XIX ст. Перегляд класичної моделі світорозуміння. Програма радикального оновлення філософії - марксизм (Маркс і Енгельс), позитивізм, філософія життя. Відкриття несвідомих проявів життя (А. Бергсон, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер). Відмова від суб'єкт-об'єктної дихотомії буття. Світ як тривалість.

Екзистенціальна філософія. К'єркегор. Німецький екзистенціалізм. Французький екзистенціалізм. Становлення філософської антропології. Персоналізм. Неотомізм.

Сучасна світова філософія. Філософія модерну і постмодерну. Постпозитивізм та аналітична філософія. Розмивання традиційних світоглядних ціннісних позицій. Критика цінностей західної цивілізації. Відмова від проєктів тотального перевлаштування світу. Заперечення репрезентативної гносеології. Орієнтація на вільне культивування людської суб'єктивності. Постмодерністські проєкти перебудови естетики, політики, філософії. Радикальне оновлення філософського дискурсу. Буття як продукт жадання (Маквард). Методи емансипації свідомості: феноменологічна редукція Е. Гуссерля, герменевтичне коло Г. Гадамера, деконструкція Ж. Дерріда, негативна діалектика Т. Адорно, епістемологія М. Фуко та ін.

Філософська думка в Україні. Джерела української філософської культури. Особливості типу української філософської парадигми.

Міфоепічний світогляд праукраїнського етносу (IX-XI ст.). Філософський характер «Велесової книги». Становлення християнського світогляду на Русі. Двовір'я. Філософія Києво-Руської держави (X-XII ст.).

Відродження української філософської думки: П. Русин, Ю. Котермак, С. Оріховський та ін.

Братські школи. Острозький культурно-освітній центр. Українські полемісти. Києво-Могилянський колегіум (1632–1701), Києво-Могилянська Академія (1701–1818).

Г. Сковорода – родоначальник української класичної філософії. Українське Просвітництво. Філософська культура українського бароко.

Академічна філософія в Україні XIX ст. Український романтизм (Гоголь, Костомаров, Шевченко, Куліш, Юркевич). Київська екзистенційна філософія XX ст. (Бердяєв, Шестов, Зеньківський).

Філософські ідеї в Україні в кінці XIX – на початку XX ст. (Антонович, Драгоманов, Потебня, Леся Українка, Коцюбинський, Грушевський та ін.). «Україна молода». Філософія І. Франка. Філософія української діаспори (Чижевський, Лисяк-Рудницький, Мірчук, Донцов, Липинський та ін.).

«Культурне Відродження» 20-х років. Українське філософське Відродження 60-х років. П.Копнін.

Тисячолітня традиція української філософії (X–XX ст.).

3. ФІЛОСОФСЬКА ОНТОЛОГІЯ: ПРОБЛЕМА БУТТЯ

Людина в бутті. Людина і буття як «мікро-» і «макросвіт». Філософський зміст концепції виникнення людини. Проблема «сродності» людини і буття. Світ «повсякденності» (буденності) як світ людського існування. Буття і суще (онтологічне і онтичне). «Життєвий світ». «Мужність бути». Життя і смерть в контексті повсякденності. Сенс життя. Буття і небуття (ніщо). Способи «компенсації» дійсності. Філософські концепції буття.

Форми життєвого світу людини: природний світ (географічне середовище, техніка, виробництво); соціальний світ (соціум, етнос, держава); духовний світ (мораль, мистецтво, релігія, філософія).

Буття і час. Вічне і минуше. Тривалість (плинність) і стійкість буття. Часовість та історичність буття. Протяжність буття. Буття і простір. Фактичність, наявність, дійсність і можливість як "рівні буття". Трансцендентність та іманентність: зовнішнє і внутрішнє буття.

Типи онтології: реалізм (матеріалізм), спірітуалізм (ідеалізм), монізм, дуалізм, плюралізм.

Космос, природа, людина. "Профанне" і "сакральне". Псевдосакральне. Природне і надприродне. Поцейбічне і потойбічне. Онтологія і теологія. Ідея Бога.

Людське буття як практично-духовний "горизонт" світу.

4. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ

Духовний вимір людського буття. Поняття новітньої філософської онтології. Онтологічні виміри духу. Знаково-символічна форма буття духу. Проблема ідеального. Іntenціональність. Значення світу як інтенціональний корелят буття. Перцепція і апперцепція. Передсвідоме (несвідоме, поза-свідоме) і свідомість. Природничі та соціально-історичні засади свідомості. Ноезономатичні параметри свідомості. Самосвідомість. Рефлексія, розум, інтелект, мислення. Мислення і мова, мовний символізм буття. Свідомість і людська життєдіяльність. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Практика («використовуючий» та інноваційно-творчий рівні практики). Праксеологія. Свідомість, практика, досвід, пізнання.

5. ФІЛОСОФІЯ ПІЗНАННЯ (ГНОСЕОЛОГІЯ, ЕПІСТЕМОЛОГІЯ)

Теорія пізнання. Об'єкт і суб'єкт. Об'єкт-суб'єктна і суб'єкт-суб'єктна пізнавальна ситуація. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне

пізнання. Опосередковане (раціональне, інтелектуальне, інтелігібельне) та безпосереднє (ірраціональне, містичне, «вчуваюче») пізнання. Інтуїція та «вчування» в об'єкт. Пізнання і творчість. Логіка наукового дослідження та її етапи (проблема, факт, гіпотеза, теорія, ідея, вищі шаблі систематизації пізнавального процесу).

Пізнання і знання. Проблема істини (істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна, істина як процес). Істина і хибність (помилковість). Істина і вірогідність, ймовірність. Істина монологічна (наукова, «епістемна») і поліфонічна (філософська, «алетейя»). Критерії істини. Знання і мудрість. Рівні знання: віра (гносеологічна віра – believe і релігійна віра – faith), гадка (доксичне знання), дискурсивне («епістемне») знання, «софійне» знання (мудрість).

Глобальний поворот людства до самоусвідомлення і самовизначення. Потреба заміни фундаментальних ідеалізацій метафізики. Прорив до якісно нової філософії – постметафізики. Заміна фундаментальних ідеалізацій метафізики. Альтернативні способи ідеалізації і пізнання (інтуїція, інстинкт, потяги, бажання). Епістемологічні альтернативи логоцентризму: деконструкція Ж.Дерріда, евентуалізація самоочевидностей М. Фуко.

Співбуттєвість різних дискурсів: метафізики, релігії, науки, риторики. Плюралізація фундаментальних гносеологічних припущень. Розширення розмаїття типів розуміння. Перегляд концепції суб'єкта пізнання як неукоріненого в бутті атомізованого індивіда. Занепад картезіанської філософії свідомості як самоочевидної основи пізнання. Внутрішня гетерогенність об'єктів пізнання. Фукіанська стратегія об'єктизації об'єктивностей.

Еволюційна епістемологія. Проблема існування загальнолюдських еволюційних структур пізнавального процесу. Концепція вроджених очікувань (К.Поппер). Еволюціонуючі робочі гіпотези індивідуальної свідомості (К.Лоренц).

Методологія. Сучасна методологія пізнання. Універсально-об'єктивістська (природничо-наукова, гуманітарно-наукова) методологія. Діалектика (антична, містико-екзистенційна, гегелівсько-марксистська). Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика, екзистенційно-ментальна). Методологія пізнання як форма організації оптимально ефективною діяльності людини. Методологія прийняття рішень.

6. ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

Буття людини у світі природи. Специфіка людського буття. Природа як об'єктивне начало в самій людині. Буття людини як реальний процес її існування. Матеріальні основи буття людини. Буттєвість, свобода і творчість – сутнісні характеристики людини. Творчо-трансцендентальна природа людського буття. Свобода, вибір, відповідальність - сутнісні засоби реалізації творчої життєдіяльності людського ества в процесі становлення людської особистості. Цілепокладання як спосіб людської життєдіяльності. Практика.

Антропосоціогенез. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Плотська і духовна людина. Феномен тілесності. Тіло як носій бутійних змістів. Подолання бінарної опозиції духу і тіла. «Мова тіла». Духовнотворчі первні тіла. Тенденції до перетворення праці в гру. Орієнтація на тілесність сучасної цивілізації — вияв посилення міфологічного елемента в культурі. Воля, віра, почуття як прояви людського єства.

Тема життя і смерті у філософії. Кінечність індивідуального існування людини. Сенс життя людини і людства. Соціальне буття людини як єдність індивідуального і суспільного буття.

Людина і особистість. Філософія особистості. Особистість як продукт соціального середовища, особливості її історичного розвитку. Типи особистості. Суспільна позиція особи, її соціальна роль і взаємодія із соціальною нормою. Історичні типи взаємовідносин особи і суспільства. Відчуження людини в сучасному суспільстві. Проблема оптимізації форм самореалізації людини.

Людське буття як «співбуття». Проблема людської «самості». «Я» та «інші». Проблема інтерсуб'єктивності. Індивідуально-особистісне і соціально-спільнотнісне.

Етноантропологія. Етнонаціональні спільноти: етнос, народ, нація, їх духовна природа. Національний характер, національний дух, національна ідея. Національний менталітет. Проблема національного і загальнолюдського (націоналізм, інтернаціоналізм, космополітизм). Нація і національна мова. Антропологія українського народу. Расові ознаки (за Ф.Вовком). Українські типи людей: гоголівська людина, сквородинська людина, шевченківська людина (М. Шлемкевич). Українська вдача. Проблеми гуманізму. Гуманізм античний, гуманізм ренесансний, гуманізм сучасний.

7. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ: ЛЮДИНА І ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС

Філософія суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства. Натуралістичні концепції суспільства. Концепції соціопсихологічні. Теорія соціальної дії (М. Вебер, Т. Парсонс). Теорія предметної дії (К. Маркс).

Феномен соціального. Соціум як історичний процес. Соціальне буття людини як реальний життєвий процес. Предметність, діяльність і спілкування - форми існування соціуму. Типи соціальної дії: афективна, традиційна, ціннісно-раціональна, цілераціональна (М. Вебер). Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система. Суспільство і природа як підсистеми об'єктивної реальності. Функціонування суспільства як природно-історичний процес. Географічне середовище і його роль в житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Сфери життєдіяльності суспільства. Виробництво та його особливості в інформаційному суспільстві. Діяльність і комунікація.

Проблема джерел суспільної динаміки. Детермінанти суспільного розвитку. Суб'єкт соціальної дії. Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна група. Середній клас. Соціальна структура традиційного,

індустріального і інформаційного суспільства. Соціальна мобільність і соціальна стратифікація. Теорії соціального конфлікту (К. Маркс, Р. Дарендорф).

Суспільство як система соціальних відносин. Типологія соціальних відносин. Система регуляції соціальних відносин. Інституціональний характер соціальної діяльності. Типи соціальних інститутів.

Політика як регулятивний механізм функціонування та розвитку соціуму. Політичні відносини та інститути. Держава як елемент політичної системи. Особливості становлення української державності. Інститут влади. Влада і демократія. Проблеми розвитку демократії на сучасному етапі. Парадокси посттоталітарної свідомості. Право і мораль в системі нормативної регуляції. Права людини як філософська проблема.

Історичні виміри людського буття. Філософія історії. Людина як суб'єкт історичного процесу. Особистість в історії. Варіативність історичного процесу. Поліваріантність історичного розвитку. Способи тематизації історичної реальності: соціальна історія, політична історія, історія повсякденності, історія ментальностей.

Проблема сенсу історії. Міфологічна і релігійна історична свідомість. Сакральна і профанна історія. Проекти світової історії. Аісторизм сучасної культурної історії. Модуси історичного часу. Модус теперішності в сучасній цивілізації. Ідея кінця історії (Ф. Фукуяма). Постісторичний стан суспільства.

8. ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ, НАУКИ, ТЕХНІКИ

Символічний світ людини. Мова, праця, культура – форми символічного буття людини. Мова як вираз внутрішнього духовного світу людини. Феномен мови. Магія слова. Філософські концепції мови. Індивідуально-суспільна природа мови як основа комунікації. Єдність і багатоманітність мов. Філософія як мова. Символічна природа культури. Культура і цивілізація. Багатоманітність культур і цивілізацій. Колоподібні і лінійні концепції розвитку цивілізації. Східна і західна моделі культури, їх взаємовпливи. Плюралізм сучасних культур і цивілізацій. Україна у світовому геополітичному просторі.

Людиномірна сутність культури. Культура як інобуття людського духу. Внутрішня культура і культура спілкування. Діалоговий характер культури. Загальнозначущість і елітарність культури. Типологія культур. Висока, народна, масова, елітарна культура. Субкультура. Маргінальна культура.

Культура як ціннісне ставлення людини до світу. Світ чуттєво-емоційних переживань людини. Естетичні цінності людини. Краса як досконалість чуттєвого. Цінності практичного буття людини. Праця як цінність. Етичне начало людини. Етика добра. Етика технічної цивілізації. Свобода і відповідальність як цінності сучасної цивілізації. Феномен повноти людського життя. Гармонія вищих цінностей - добра, істини і краси — як ідеал людського буття.

Специфіка науки, її співвідношення з філософією і позанауковим

знанням. Методологічні регулятиви розвитку наукового пізнання. Динаміка наукового знання: класична наука - некласична - постнекласична наука. Зміна наукових парадигм. Революції в науці. Гуманізація науки і сцієнтизація культури як тенденція сучасного соціокультурного дискурсу. Нові типи раціональності: взаємовідношення науки-філософії-релігії. Етика науки. Наука як влада і наука як комунікація. Місце науки в системі духовної культури.

Типологія філософських і методологічних проблем сучасної науки. Онтологічні проблеми науки: сучасна картина світу. Проблема типів реальності і детермінізму в сучасній науці. Світ як множинна і немножинна цілісність. Евристична цінність концепції доповнювальності.

Філософія техніки. Техніка як фактор розвитку сучасної цивілізації. Еволюція взаємовідносин між наукою і технікою. Концепції технологічного детермінізму. Незворотність розвитку техніки. Загроза техногенних катастроф. Необхідність зміни технологічного світогляду. Біосферні критерії розвитку цивілізації. Техніка і природа. Екотехнологія. Філософія комп'ютерної революції.

Етичні проблеми комп'ютеризації. Нове інформаційне середовище і проблема людських комунікацій.

Проблема раціональності гуманітарного пізнання. Розуміння як методологічна процедура гуманітарного пізнання. Проблема інтерпретації культурних феноменів. Явне і неявне знання. Особистісне знання. Проблеми соціального проектування.

Зміна основоположних світоглядних засад функціонування суспільства. Потіки соціальної інформації і проблема упорядкування поведінкових і пізнавальних характеристик соціальних груп.

9. АКСІОЛОГІЯ: ЦІННІСТЬ БУТТЯ І СТРАТЕГІЯ МАЙБУТНЬОГО

Аксіологія в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей. Цінності як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і ціль. Цінність і життєвий смисл. Компоненти ціннісного вибору: переживання, потреби, емоції, віра, воля, ідеал. Цінності як регулятор поведінки людини: нормотворча природа людських взаємин. Праця як цінність.

Базові цінності людського буття. Ціннісні орієнтації. Вищі духовні цінності. Істина, добро, краса. Поняття про духовну досконалість. Потреба в ідеалі. Проблема втілення ідеалу. Ідеал і утопія.

Космічно-природна основа людського буття. Коеволюційні процеси розвитку людства. Людина як чинник розвитку біосфери. Вчення В.Вернадського про ноосферу. Глобальні проблеми людства. Імперативи виживання людства: екологічний і моральний імперативи.

Стратегія людства в планетарному масштабі. Управління розвитком людства. Завдання переходу від техногенної до антропогенної цивілізації.

Постісторичне буття людства. Глобальне моделювання майбутнього. Плюралізм цінностей: проблема культурного порозуміння. Колізії людського самовизначення. Провідні ціннісні орієнтації людства на межі тисячоліть.

ІІІ. ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев П., Панин А. Философия : учебник для студентов ВУЗов. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2003. 608 с.
2. Барулин В.С. Социальная философия: Учебник. М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. 560 с.
3. Бичко А.К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: Підручник. К. : Либідь, 2001. 408 с.
4. Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании. М. : ЛИБРОКОМ, 2009. 240 с.
5. Волинка Г. І., Гусев В. І., Мозгова Н. Г. Історія філософії в її зв'язку з освітою. К., 2006.
6. Глобальное будущее 2045. Конвергентные технологии (НБИКС) и трансгуманистическая эволюция. Под ред. проф. Д.И. Дубровского. – М.: ООО «Издательство МБА», 2013. – 272 с.
7. Гринів О. І. Філософія: курс лекцій для аспірантів. Львів : Тріада плюс, 2016. 364 с.
8. Гринів О. Історія української філософії. Львів : Тріада плюс, 2015. 302 с.
9. Добронравова І. С., Білоус Т. М., Комар О. В. Новітня філософія науки: підруч. для студ. філос. ф-тів і аспірантів. К.:Логос, 2009. 244с.
10. Знание в современной культуре (материалы «круглого стола»). *Вопросы философии*. 2012. № 9. С. 3-45.
11. История философии (под ред. В. П. Кохановского). Ростов Н/Д, Феникс, 2005. 736 с.
12. Історія філософії України. Хрестоматія: Навчальний посібник. К., 1993.
13. Качуровський М. О., Тарелкін Ю. П., Цикін В. О. Філософія в запитаннях та відповідях: Навчальний посібник. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 312 с.
14. Качуровський М. О., Тарелкін Ю. П., Цикін В. О. Філософія в запитаннях та відповідях. Суми : СДПУ, 2008. 312 с.
15. Качуровський М. О., Цикін В. О. Філософія: альтернативний виклад. Суми : СумДПУ, 2010. 252 с.
16. Качуровський М. О., Цикін В. О. Хрестоматія з філософії. Суми : СумДПУ, 2013. 256 с.
17. Коваленко А. Філософія : навч.-метод. посіб. для студ. Львів : ЦПД, 2009. 106 с.
18. Кремень В. Г. От диалектики к человеку. Вопросы философии. 2014. № 1. С. 92–104.
19. Наука и образование: современные трансформации. К. : ПАРАПАН, 2008. 328 с.
20. Наумкина Е. А., Цикин В. А. Социальная философия. Сумы, 2002. 200 с.
21. Пазенок В. С. Філософія. К. : Академвидав, 2008. 280 с.
22. Петрушенко В. Л. Філософія. Львів, 2009.
23. Подольська Е. А. Філософія. К.: 2006. 704 с.
24. Попович М. В. Нарис історії культури України. К., 1998. 728 с.
25. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. К. : Майстерня Білецьких, 2007. 256 с.
26. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. Львів : Сполом, 2014. 276 с.
27. Практикум з філософії. (Під ред. В. Л. Петрушенка). Львів, 2003.
28. Причепій Є. М. Філософія : навч. посіб. для студен вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2005. 592 с.

29. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія. К. : Академвидав, 2009. 592 с.
30. Рижак Л. Філософія : підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 650 с.
31. Саух П. Ю. Філософія. К., 2003.
32. Синергетика: перспективы, проблемы, трудности. *Вопросы философии*. 2006. № 9. С. 3–33.
33. Синиця А. Аналітична філософія : монографія. Львів : ЛДУФК, 2013. 303 с.
34. Синиця А. Філософія : навч.-метод. посіб. Львів : ЛДУФК, 2014. 179 с.
35. Смирнова Е. Д. Возможные миры и понятие “картин мира”. *Вопросы философии*. 2017. № 1. С. 39-50.
36. Социальная философия. Учебное пособие для вузов. / Под ред. Лавриненко В. Н. М., 2001.
37. Степин В. С. Философия в эпоху цивилизационных перемен. *Вопросы философии*. 2006. № 2. С. 16–26.
38. Тарелкін Ю. П., Цикін В. О. Історія філософії. Суми : СумДПУ, 2014. 226 с.
39. Тарелкін Ю. П., Цикін В. О. Методологія наукових досліджень. Суми : СумДПУ, 2010.
40. Тарелкін Ю. П., Цикін В. О. Філософія: структурно-логічний аспект. Суми : СумДПУ, 2012. 224 с.
41. Титов А. Л. Природа человека в древнекитайской философии: от Ян Чжу к Сюнь-цзы. *Вопросы философии*. 2017. № 3. С. 141-155.
42. Урсул А. Д. Глобальные исследования и глобализация науки. *Вопросы философии*. 2013. № 11. С. 112–123.
43. Філософія для аспірантів : конспекти : навч.-метод. вид. / за ред А. Синиці. Львів : ЛігаПрес, 2017. 90 с.
44. Філософія. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. / Л. І. Мозговий, І. В. Бичко, Р. О. Додонов [та ін.] ; за заг. ред. Р. О. Додонова. Київ : ЦУЛ, 2009. 455 с.
45. Філософія: світ людини : курс лекцій : навч. посібник для студентів вищій навчальних закладів. / В. Табачковський, М. Булатов, Н. Хамітов. К. : Либідь, 2004.
46. Філософія: хрестоматія (відвитоків до сьогодні) : навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л. В. Губерського. К. : Знання, 2012. 621с.
47. Цикин В. А. Философская интерпретация NBICS цивилизации : монография. Сумы : ФЛП Цема С.П., 2016. 240 с.
48. Цикин В. А. Философский дискурс феномена конвергенции сверхтехнологий в обществе риска. Сумы : МакДен, 2012. 264 с.
49. Цикин В. А., Брижатая И.А. Философский дискурс современного инновационного образования. Сумы : Мрия - 1, 2014. 224 с.
50. Цикін В. О. Глобалізація: ноосферний підхід : монографія. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2007. 284 с. (російською мовою).
51. Цикін В. О. Основи сучасної філософії. Суми : СумДПУ, 2017. 288 с.
52. Черній А. М. Філософія. К. : Академвидав, 2011. 390 с.
53. Юдин К. А. Человечество в пути: от «цивилизации бытия» к «цивилизации становления» (размышления о природе коммунистической власти и общества). *Вопросы философии*. 2013. № 2. С. 42–48.

Критерії оцінювання теоретичних знань, умінь та навичок

Оцінювання відповідей абітурієнтів на усному вступному випробуванні з філософії проводиться за 200 бальною шкалою оцінювання, у межах від 1 до 200 балів. Кількісна та якісна характеристика виявлених теоретичних знань та практичних умінь і навичок вступників передбачає п'ять рівнів: 0-99, 100-159 балів, 160-174 бали, 175-189 балів, 190-200 балів (результат абітурієнта до 100 балів – не склав іспит, 100 балів і вище – склав).

Оцінка відповіді проводиться за наступною шкалою:

Кількісна характеристика рівня	Характеристика відповідей абітурієнта
0-99 балів	Абітурієнт не розуміє суті поставлених питань, не знає основних проблем та понять курсу філософії, не орієнтується в змісті основних епох розвитку філософської думки.
100-159 балів	Відповідь на питання білету не повністю відповідає змісту програмного матеріалу і свідчить про нерозуміння абітурієнтом основних його положень. Наявна відсутність уміння самостійно міркувати.
160-174 бали	Відповідь на питання білету вірна, але неповна. Абітурієнт в цілому володіє фактичним матеріалом, але не у повному програмному обсязі, не вміє аналізувати події та явища, робити обґрунтовані висновки. Відповідь не має узагальнюючого характеру, допускаються окремі помилки і неточні формулювання.
175-189 балів	Відповідь на питання білету вірна і ґрунтовна (але не максимально повна), така у якій абітурієнт використав відомі йому фактичні знання, базові філософські поняття, виявив здібність до аналізу, вміння робити необхідні висновки. При цьому, відповідь не носить узагальнюючого характеру, містить окремі неточності і несуттєві помилки.
190-200 балів	Відповідь на питання білету є повною, вірною, ґрунтовною й аргументованою. Продемонстрований теоретично правильний і логічно обґрунтований виклад матеріалу, при якому абітурієнт повно і глибоко використав відомі йому фактичні знання, виявив здібність аналізувати події і факти, робити висновки й узагальнення з чітким їх формулюванням. Обов'язковим елементом відповіді при цьому має бути знання базового категоріального апарату і вміння оперувати основними поняттями.

